

“Ho tornaria a fer, però millor”

EL SANTA MARIA

Pedro és un dels membres de l'escamot espanyol del DRIL que va segrestar el Santa Maria. Avui, quaranta anys després, encara prefereix mantenir l'anonimat.

No obstant això, ha accedit a explicar la seva versió dels fets.

Els integrants de l'estat major de l'operació. A la pàgina del costat, dalt, d'esquerra a dreta, Pope Velo, Henrique Galvao i Jorge de Sotomayor. A sota seu, membres de l'escamot.

Pedro és fill d'un funcionari de la República. La seva família, després de passar de Madrid a València i a Barcelona, es va exiliar a França, on van sobreviure, com tants altres, en condicions inhumanes. Cinc anys després, van retrobar el pare, a Huelva, on catorze persones de la seva família vivien dels ingressos d'una àvia que venia pipes a la porta d'un cine. El pare havia estat condemnat a dotze anys de presó, però sols en va complir un. De jove, Pedro va anar a viure amb la seva germana a Veneçuela, per guanyar-se la vida. El 1961 tenia 30 anys...

—A Caracas em vaig encendre, vaig descobrir un altre món. El dictador

Pérez Jiménez va caure en un sol dia, quan el poble, unit, ho va decidir. Va marxar amb una maleta plena de dòlars per refugiar-se als EUA, aquests que ara diuen que defensen la llibertat i la democràcia. També escoltava, d'amagat, els discursos de Fidel Castro. El triomf de la revolució cubana va despertar moltes il·lusions latents entre els refugiats espanyols i portuguesos a Veneçuela. A Espanya, mai no havia sentit parlar ningú de llibertats, ni dels drets de l'home. Jo havia viscut com adormit, i vaig despertar.

—Com va entrar en contacte amb el DRIL?

—Centenars d'espanyols i portuguesos ens reuníem sovint per parlar i

“Vaig saber que segrestarien el vaixell ja un cop dalt del Santa Maria. Vam saber aleshores que anàvem a Río Muni, a Fernando Poo, a lluitar contra el franquisme. I tots vam dir: fantàstic. Ens feia una immensa il·lusió lluitar contra la tirania”

gaudir d'aquella llibertat recentment conquerida. D'aquí va sorgir el DRIL.

Molts, però, es van allunyar de les nostres reunions, i en canvi no faltaven mai quan es tractava de parlar de negocis. Molts es preocupaven per tenir, no per ser. I nosaltres ens reuníem per ser persones.

—Com era Pepe Velo, el cervell de l'operació Dulcinea?

—Velo era l'ànima de l'acció. Un home d'una cultura enorme. Gallec, sensible, meravellós. Va ser per ell que em vaig decidir a fer alguna cosa.

—Com van saber en què consistia l'acció?

—Va ser un pla tan perfecte que, excepte els tres principals, Galvao, Velo i Sotomayor, ningú sabia què anàvem a fer.

—Com es va planificar l'acció?

—Ho va organitzar tot Velo. Ens reuníem a casa seva. Mai no ens va dir res del vaixell. Tots volíem anar a lluitar a Espanya pels nostres ideals, però no amb metralleres, sinó amb la paraula. Però era una lluita impossible. Velo ens inculcava tots els valors humans, era un professor. Un dia ens va dir que havíem d'estar preparats a tal hora al port de La Guaira. Ja teníem els passatges comprats, amb els diners de molts exiliats que van col·laborar.

—Però on creien que anaven?

—A Espanya. No sabíem res més. Potser vam pecar d'incauts.

—Quan van saber que, en realitat, segrestarien la nau?

—Un cop dalt del Santa Maria. En una cabina del tercer o quart pis cap avall. A la bodega, gairebé. Allà vam saber que anàvem a Río Muni, a Fernando Poo (illa de Bioko), a lluitar contra el franquisme. I tots vam dir: fantàstic. Ens feia una immensa il·lusió lluitar contra la tirania.

—Mai no havien fet pràctiques de tir? En sabien, d'armes?

—Res de res. Sí que hi havia entre nosaltres dos o tres exmilitars republicans. També vull dir que tant Velo com Sotomayor van implicar en l'acció els seus fills.

—Què va passar la nit que van prendre el vaixell?

—Tots ho vam saber en aquella cabina. També vam saber que hi havia dotze companys portuguesos. Ens vam donar la mà per primera vegada. Van portar una bossa amb les armes. No sé com les havien pujat a bord. A cadascun de nosaltres ens en va tocar una. Totes eren diferents. No sé d'on havien sortit. Jo mai havia tingut un arma a la mà. Em van donar un Colt. “I això per què ho vull?”, vaig dir. “Perquè ara segrestarem el vaixell.” I així ho vaig saber.

—Ja no hi havia possibilitat de fer-se enrere.

—No era el moment. Havíem de fer-ho.

—Quina funció tenien els espanyols?

—Ens van encarregar prendre el pont de comandament del transatlàn-

tic. Tres per un costat, tres per l'altre. Un cop a dins, a mi em van encarregar que m'ocupés de la radiotelegrafia, ja que n'era afeccionat. A la una i deu de la matinada ens comunicaven l'acció. Vint minuts després érem al pont, vam entrar silenciosament, aprofitant que la lluna estava tapada pels núvols, i, de sobte, ens vam trobar enmig d'un tiroteig increïble. No vèiem res, però ells ens veien perfectament. No sé qui va començar. Suposo que ells. Però tothom va respondre. Quan estàs nerviós i tens el dit al gallet, la reacció és immediata. Desgraciadament, un d'ells va quedar mal ferit.

—I vostè?

—Em passaven les bales fregant-me el cap. Vaig entrar al pont. I ràpidament, tal com m'havien encarregat, me'n vaig anar a la cabina de radiotelegrafia. El radiotelegrafista es va posar molt nerviós i vaig haver de donar-li un cop fort per calmar-lo. Llavors va callar i es va posar a plorar. “No et farem res”, li vaig dir, “tu calla i estigues quiet”. El pont ja era nostre. Entre dos, vam portar el ferit a la infermeria, i el vam posar a mans del metge. Desgraciadament, després, va morir.

—I l'escamot portuguès què feia?

—Van prendre el comandant i els oficials, que estaven a les seves cabines. Va ser tot relativament fàcil. En quinze minuts ho teníem tot controlat.

—Els passatgers devien dormir. Però, en saber-ho, com van reaccionar?

—Jo estava dormint. Queia de son, portava dues nits sense dormir, i em vaig quedar clapat en un dels bancs de la popa. Estava tan cansat i també tan tranquil d'esperit pel que estava fent que no vaig valorar el perill. En despertar el vaixell estava ple de gent, de nens que jugaven, de passatgers, que xiuxiuejaven i comentaven la situació... I jo, molt tranquil. Em podien haver liquidat o tirar-me al mar.

—Què va passar quan van arribar els avions americans i la US Navy?

—Jo era a la ràdio. Ells ens volíen barrar el pas. Sotomayor els va dir que, a nosaltres, no ens parava ningú,

els va dir de tot, de tot i més, que nosaltres seguíem, i que si anàvem tots al fons de l'oceà, ells serien els responsables de tots els morts. Imagina't, tractar així el comandant de la flota americana!

—I no temíeu que us ataquessin?

—Podia ser, però quan fas una cosa d'aquestes ja saps a què vas. Com tants altres que van morir a la Guerra Civil.

—Sí, però més tard van negociar amb els americans. Fins i tot un contraalmirall americà va pujar a bord per a parlar.

—Sí, per a mi era el més desagradable. Veure com venien tots a fer-se veure.

—Per la ràdio, què sentia?

—Deien barbaritats de nosaltres. Deien que érem assassins, criminals... El món sencer parlava de nosaltres. Impressionava.

—Feia tot el que li deien, sense qüestionar-s'ho?

—L'únic que no vaig voler fer va ser obrir la caixa forta. Jo, a Caracas, treballava en una ferreteria, en sabia molt, de panys de tota mena. Sabia obrir-los fàcilment. No els vaig voler obrir la caixa perquè sabia que hi havia els diners dels passatgers. Vull que això consti ben clar.

—La vida quotidiana a bord va seguir de manera normal?

—Sí. Tothom estava tranquil. Només s'esperava que acabés.

—I la tripulació no va posar cap mena de resistència?

—Més tard. Un dia em van dir que anéssim al pont, que tota la tripulació era allà. No vegis! Corria el rumor que deixaríem desembarcar el passatge, però a ells no. Estaven molt histèrics. Imagina't centenars de persones, cridant: "Tots, Tots, tots!" Ells també volien baixar. Estaven molt nerviosos. Jo era davant d'ells, els apuntava amb una metrallera que no funcionava. Si ho haguessin sabut, avui no estaria parlant amb tu.

—Ningú es va posar a favor seu?

—Uns quants passatgers van simpatitzar amb nosaltres. De la tripulació, alguns, sobretot els més humils: els de la neteja, els cuiners... Però també te-

niem enemics. Jo no sé què va passar, segurament algú de la tripulació va fer escorar el vaixell cap a una banda. Aleshores les vides de tots ja corrien perill. És quan vam començar a veure clar que l'única sortida era el Brasil. Tot i això, van passar tres o quatre dies fins que no vam tenir la confirmació de l'asil polític al Brasil.

—Com va ser la rebuda a Recife i després a Rio de Janeiro?

—Hi havia milers i milers de persones que ens esperaven. El que més em cridava l'atenció és que tothom estava a favor nostre. Ens saludaven, ens abraçaven... Però jo em sentia malament. No m'agraden aquests números. M'agrada la discreció. D'altra banda, l'operació no havia estat del tot un èxit. El món va saber què era el que reivindicàvem, que ja és molt, però la meua idea era anar a fer la revolució a Guinea, i em vaig quedar frustrat. Jo no volia anar de festa al carnaval de Brasil, sincerament. I no vol dir que me'n penedeixi. Ho tornaria a fer, però ho faria millor.

—Així doncs, què creu que va fallar?

—Que es va quedar en un acte de propaganda. I calia aconseguir alguna cosa més. També em va saber greu haver de pegar el telegrafista i que hi hagués un mort.

—De tota manera, amb vint-i-quatre persones i poques armes, voler alliberar les colònies era un suïcidi, no?

—Sí, però estàvem disposats al que fos.

—Què sent quan reviu aquesta acció?

—Nostàlgia i pena. M'alegro d'haver-hi participat. Hi participaria una altra vegada si fos necessari, i donaria la vida per aquests ideals, però que no caigués ningú.

—De què va servir?

—De molt. Més del que us imagineu. Es van encendre moltes flames arreu del món de llibertat, de justícia, de pau, i d'amor entre els pobles. Però el món cada vegada, per desgràcia, va pitjor. També vam donar una bufetada a l'oposició exiliada, aquells que només es preocupaven de parlar, discutir i fer negocis.

Dalt, una imatge de Pepe Velo.
A sota, un grup de passatgers a bord del Santa Maria.

Xavier Montanyà